

Article Type: Scientific Research

A study of the political and cultural identity of the youth of the first and fourth decades of the Islamic Revolution of Iran

Yaser Aghajani¹ , Rahmat Abbastabar*²

¹, M.A. in political thought in Islam, University of Mazandaran, yaseraghajani1982@gmail.com

² Assistant professor in Political Sciences, University of Mazandaran, r.abbastabar@umz.ac.ir

10.22080/SSI.2021.20547.1845

Received:

December 18, 2020

Accepted:

July 21, 2021

Available online:

September 6, 2021

Keywords:

Identity, Legitimate
Identity, Resistance
Identity, Planner Identity,
Islamic Revolution

Abstract

The main purpose of writing this research is to examine the characteristics of cultural and political identity of young people in the first and fourth decades of the Islamic Revolution of Iran, she was in the city of Babolsar and the similarities and identity differences of the youth of these two decades are expressed. This study examines the identity characteristics of young people in the first and fourth decades of the revolution using the theoretical framework of Emmanuel Castells Regarding identities, in the city of Babolsar, the answer to the question is what was the difference and similarity of the cultural and political identity of the youth in the first two and fourth decades of the revolution? The present research is descriptive in terms of method and its collection tool is through the use of library resources including books, Articles as well as a survey include the distribution of a number of questionnaires in the form of survey sheets and the refinement and monitoring of these questionnaires. SPSS software was used in the statistical analysis of the surveys. The findings of the study indicate that although the revolutionary Islamic identity of the youth of the fourth decade has become much less colorful than that of the youth of the first decade, But the youth in this period still have similarities with the youth of the first decade of the Islamic Revolution.

*Corresponding Author: Rahmat Abbastabar

Address: Assistant professor in Political Sciences,
University of Mazandaran

Email: r.abbastabar@umz.ac.ir

1. Introduction

In research, the role of the younger generation in any period has always been of great importance. Young people in any society play a significant role in shaping the cultures and preserving the identities of a society. However, each generation will redefine its identities according to the conditions and limitations of time and place. Such a redefinition is done by the youth of each society under the influence of their special spirits. Iranian youth are no exception to this rule. For example, the youth of the first decade of the Iranian revolution created a new cultural and political identity in Iran by overthrowing the imperial regime and forming a new military based on Islam and patriotism. The identity of the youth of this decade was accompanied by values such as self-sacrifice, martyrdom and simplicity in the eight-year war which became the source of unique services provided for the deprived and vulnerable classes of society. This age has been referred to as the golden age of revolution. However, the youth in the other decades after the revolution had a different cultural perspective from the youth of the first decade. Finding the roots of these differences and examining the symmetries of the cultural and political identity of the youth in different decades can be a good roadmap for restoring the identity of the youth of the subsequent decades and generations of the Iranians. The main purpose of this study is to study the characteristics of cultural and political identity of young people in the first and fourth decades of the Islamic Revolution of Iran in Babolsar City and express the similarities and differences of young people in these two decades. This study examines the identity characteristics of

the youth of the first and fourth decades of the revolution using the theoretical framework of Emmanuel Castells and answers this question: What are the differences and similarities of the cultural and political identities of the youth in the first and fourth decades of the revolution?

2. Methodology

Since the study of librarian documents could not help to present a complete and comprehensive result, it is necessary to use the field method or the survey method to achieve the desired result. In this study, using the results obtained from the questionnaires distributed among the statistical population in two age groups in Babolsar City, we examined the importance of identity characteristics of each spectrum. The respondents of this research are all social and cultural classes and natives of the central part of Babolsar City.

3. Findings

The most important point in the analysis of the results obtained from these polls is the degree of reduction of the influence of Islamist identities among the youth of the fourth decade compared to the youth of the first decade. This decrease has been more observed in secular-religious identities and also identities with religious-political aspects. In all the questions asked, young people in the first decade were more inclined to Islamic identities. This shows the influence of legitimizing identity on this spectrum of youth. In contrast, the youth of the fourth decade played a more prominent role in the resistance and planned identities in this period, and these identities have replaced the ruling legitimizing identities.

4. Conclusion

In general, this study has shown that the youth in the early period of the revolution had a stronger Islamic identity than the youth of this period. Moreover, the youth of the fourth decade have replaced the Islamic identities with the Western ones as the Islamic identities became less important. However, investigating why the identities of the young people have changed in these two periods is beyond the scope of this research and requires another extensive research. However, it should be noted that the long-term persistence of identity distance between the explained identities of the government and the identities of the majority of society can be a threat to the legitimacy of government in society. The results obtained cannot be generalizable because in this research there are dependent and disturbing variables that disrupt the results of the research. Furthermore, this study has limitations, e.g., it was conducted at a time when the Iranian society was in its worst period of sanctions, there was a pandemic of corona virus and the economic recession

resulting from these two categories has declined the physical presence of people in places such as mosques and cultural centers. It should also be noted that according to some scholars, Iranian society is an unbalanced society, i.e., some Iranians have several personalities in the emergence of their identities, so that in their youth, they express a special identity, but in their middle age and old age, they have other identities. Therefore, the identities of the youth cannot be generalized to the identities of a person for the rest of their life.

Funding Support:

" There is no funding support"

Contribution of authors:

The present study was conducted with the participation of a respected consultant and student.

Conflict of interest:

"Authors declared no conflict of interest"

Thanking:

I would like to thank the advisor (Dr. Haidar Janalizadeh) and the student who helped compile this article.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نوع مقاله: علمی پژوهشی

بررسی هویت سیاسی و فرهنگی جوانان دهه های اول و چهارم انقلاب اسلامی ایران (مطالعه‌ی موردی: شهرستان بابلسر)

یاسر آقاجانی^۱، رحمت عباس تبار^{۲*}

^۱ کارشناسی ارشد اندیشه سیاسی در اسلام دانشگاه مازندران yaseraghajani1982@gmail.com
^۲ استادیار علوم سیاسی و عضو هیات علمی دانشگاه مازندران R.abbastabar@umz.ac.ir

doi 10.22080/SSI.2021.20547.1845

چکیده

هدف اصلی از نگارش این پژوهش، بررسی شاخصه های هویت فرهنگی و سیاسی جوانان در دهه های اول و چهارم انقلاب اسلامی ایران در شهرستان بابلسر بوده و تشابهات و تمایزات هویتی جوانان این دو دهه بیان می گردد. این پژوهش، با بررسی شاخصه های هویتی جوانان دهه های اول و چهارم انقلاب با استفاده از چهارچوب نظری امانوئل کاستلز در مورد هویت ها، در شهرستان بابلسر به این پرسش پاسخ می گوید که وجه تمایز و تشابه هویت فرهنگی سیاسی جوانان در دو دهه ی اول و چهارم انقلاب چه بوده است؟ پژوهش حاضر به لحاظ روش توصیفی است و ابزار جمع آوری آن از طریق استفاده از منابع کتابخانه‌ای مشتمل بر کتب، مقالات و همچنین به صورت پیمایشی مشتمل بر توزیع تعدادی پرسش‌نامه در غالب برگه‌های نظرسنجی و پالایش و پایش این پرسش‌نامه هاست. در تحلیل آماری نظرسنجی های صورت گرفته نیز از نرم افزار spss استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که هرچند هویت اسلامی انقلابی جوانان دهه ی چهارم نسبت به جوانان دهه ی اول، بسیار کم رنگ‌تر گشته است؛ اما جوانان در این دوران نیز همچنان دارای تشابهاتی با جوانان دهه ی نخست انقلاب اسلامی می باشند.

تاریخ دریافت:

۲۸ آذر ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۳۰ تیر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۵ شهریور ۱۴۰۰

کلیدواژه ها:

هویت، هویت مشروعیت‌بخش،
هویت مقاومتی، هویت
برنامه‌دار، انقلاب اسلامی

* نویسنده مسئول: رحمت عباس تبار

آدرس: استادیار علوم سیاسی و عضو هیات علمی دانشگاه
مازندران

ایمیل: R.abbastabar@umz.ac.ir

۱ مقدمه و بیان مسئله:

قاعده مستثنی نیستند. به طور مثال، جوانان دهه‌ی اول انقلاب ایران با برندازی رژیم شاهنشاهی و شکل دهی نظامی نو بر پایه‌ی اسلام‌گرایی و میهن‌دوستی، هویت فرهنگی و سیاسی جدیدی در ایران به وجود آوردند. هویت جوانان این دهه با ارزش‌هایی نظیر؛ ایثار، شهادت‌طلبی و ساده‌زیستی ضمن حماسه‌آفرینی در جنگ تحمیلی هشت ساله، منشاء خدمت‌رسانی‌های بی‌نظیر در سطح طبقات محروم و آسیب‌پذیر جامعه گردید، که همواره از آن به عنوان دوران طلایی انقلاب یاد می‌شود. اما آنچه مشهود است جوانان در سایر دهه‌های بعد از انقلاب دیدگاه فرهنگی متفاوت و متمایزی با جوانان دهه‌ی اول داشته‌اند. ریشه‌یابی تمایزات و بررسی تقارنات هویت فرهنگی سیاسی جوانان در دهه‌های مختلف می‌تواند نقشه‌راه مناسبی برای بازیابی هویتی جوانان دهه‌ها و نسل‌های بعدی انقلاب ایران باشد.

بر همین اساس می‌توان از ابتدای پیدایش و شکل‌گیری انقلاب اسلامی ایران که چهار دهه از عمر آن گذشته است، و با توجه به دیدگاه‌ها و رویکردهای گوناگون فرهنگی و سیاسی جوانان در هر ده سال، جوانان بعد از انقلاب را به چهار دسته تقسیم نمود، که هر دسته با توجه به شرایط و تحولات زمانی هویت فرهنگی و سیاسی خاصی را برای خود باز تعریف نموده‌اند. با توجه به رویکرد پژوهش به دو دهه‌ی اول و چهارم جوانان انقلابی نگرش هویتی این دو دهه را می‌توان در تعریف زیر جای داد:

۱- جوانان دهه‌ی اول انقلاب، کسانی هستند که در سال‌های اولیه پیروزی انقلاب، دوران جوانی خود را سپری نمودند. این نفرات بخشی از عمر خود را در مبارزه با استبداد رژیم منقر سابق گذراندند و به همراه امام (ره) موجب به وجود آمدن انقلاب اسلامی شدند و جمهوری اسلامی را تشکیل دادند. باید توجه داشت، جوانان این دهه از جریان‌ات و با نگرش‌های مختلف سیاسی و هویتی شکل یافتند، ولی غالباً نگرش عمده فکری و هویتی در این دوره‌ی

در یک تعریف جامع از مقوله‌ی هویت می‌توان گفت، «هویت، زنجیره‌ی به هم پیوسته‌ای است که از مکان‌ها و قرن‌های بسیار دور آغاز شده و با گذر از حوادث و شرایط مختلف و پشت سر گذاشتن فراز و نشیب‌ها و به تناسب ضرورت شرایطی که در آن قرار داشته، به نسل‌های بعدی منتقل شده است.» (خسروی، ۱۳۸۹: ۲) مقوله‌ی هویت سیاسی و فرهنگی که در دوران رشد و تکوین انسان در جامعه شکل می‌گیرد، متأثر از عوامل گوناگونی نظیر؛ زبان و ادبیات و هنر، اعتقادات و آیین‌ها، رسوم و میراث اساطیری و یا حتی طبقه‌ی اجتماعی افراد یک جامعه است.

به مانند همه‌ی اقوام و ملل جهان، ایرانیان نیز از دیر باز با کشیدن مرز بین خود و دیگران یعنی؛ ایران و انیران سعی در باز شناسی هویت خود را داشته‌اند. اما آنچه که مسلم است بین بینش‌ها، منش‌ها، و خواسته‌های هر دو نسلی از یک جامعه تفاوت‌های عمده‌ای وجود دارد. هر نسل با توجه به تحولات و شرایط اجتماعی و سیاسی خاص خود خصلت‌ها و منش‌ها و خصوصیات روانی و اجتماعی خاص خود را دارد. به طور مثال، در عصر حاضر فرآیند جهانی شدن با توجه به دیدگاه‌های مختلف می‌تواند به قوام و یا فروپاشی هویت‌های فرهنگی در سطح ملی یا قومی تاثیر به‌سزایی داشته باشد (بابیرودی، کریمیان، ۱۳۹۳).

در تحقیقات صورت گرفته همواره نقش نسل‌های جوان در هر دوره‌ای بسیار حائز اهمیت است. جوانان در هر جامعه نقش پررنگی بر شکل‌گیری فرهنگ‌ها و پاسداشت هویت‌های یک جامعه خواهند داشت. البته هر نسل با توجه به شرایط و تحدیدات زمانی و مکانی، هویت‌های خود را بازتعریف خواهد نمود، که در این باز تعریف جوانان هر جامعه به خاطر روحیات ویژه دوران جوانی، صف شکن و طلایه‌دار در بازشناسی و شکل دهی هویت‌های یک جامعه خواهند بود. جوانان ایرانی نیز از این

را می‌فهمیم و باز می‌شناسیم. برای مثال، در آغاز انقلاب ایران در مقابل غرب هویت به مفهوم ایدئولوژیک پیدا کرد و پس از آن هویت‌های متکثر در مقابل هویت ایدئولوژیک هویت یافتند. لاجرم نقش غیر در این هویت‌یابی‌ها به شیوه‌ای پیچیده انعکاس یافتند. در حال حاضر نیز با فرایند جهانی شدن اکنون چنین به نظر می‌رسد که خودی که در غالب خود فهمی و هویت ایدئولوژیک شکل گرفته بود در حال تغییر است. در این میان، دکتر محمود سریع‌القلم (۱۳۸۹)، در نگاه به «فرهنگ سیاسی ایرانیان» آن را دارای ارزش اجتماعی بسیار فوق‌العاده دانسته که دستیابی به سایر مزایای اجتماعی و اقتصادی را تسهیل می‌کند. وی در کتاب «فرهنگ سیاسی ایران» با مبنا قرار دادن نظام و فرهنگ عشیره‌ای در شکل‌گیری رفتار و فرهنگ ایرانیان به بررسی فرهنگ سیاسی ایرانیان در طول تاریخ به خصوص دوران قاجار و پهلوی پرداخته و معتقد است تداوم فرهنگ عشیره‌ای در نظام‌های سیاسی ایران باعث به تأخیر افتادن تلقیات جمعی از منافع و اهداف ملی شده است. جیمز دفرونزو^۲ (۱۳۷۹)، به بررسی عواملی می‌پردازد که برای موفقیت همه‌ی انقلاب‌ها ضروری به نظر می‌رسند و سپس تحولات هفت انقلاب قرن بیستم را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و علاوه بر عوامل مشترک این انقلاب‌ها به خصوصیات منحصر به فرد این انقلاب‌ها توجه می‌کند که از جمله این انقلاب‌ها، انقلاب جمهوری اسلامی ایران در سال ۵۷ است. پژوهش‌های اشاره شده، مبین بخش‌هایی از هویت سیاسی و فرهنگی ایران بوده و یا به چرایی و چگونگی شکل‌گیری و تاثیر پذیری هویت سیاسی و فرهنگی ایرانیان به طور کلی و یا در یک گذار تاریخی می‌پردازد. اما تفاوت این پژوهش با سایر پژوهش‌ها در این است که در این پژوهش، سعی می‌گردد، با باز تعریف شاخصه‌های هویت سیاسی و فرهنگی جوانان در دو دهه‌ی متفاوت، تمایز و تشابه معیارهای هویتی در هر یک از دوره‌ها را دریافته و تغییر احتمالی شاخصه‌ها و معیارهای هویتی را شناسایی کند.

اسلامگرایی و با نگاه ویژه به مسائل و شاخصه‌های هویتی مذهبی می‌باشد.

۲- جوانان دهه‌ی چهارم انقلاب، به کسانی گفته می‌شود که اکنون بعد از گذشت چهل سال از پیروزی انقلاب دوران جوانی خود را سپری می‌کنند. جوانان این دوره با توجه به تغییرات عوامل مختلف داخلی و خارجی در چهل سال گذشته، ذائقه‌های فرهنگی خاصی را برای خود برگزیده و تعاریف و عبارات جدیدی در در فرهنگ هویت سیاسی ایرانیان وارد نموده‌اند.

این پژوهش سعی دارد با بررسی شاخصه‌های هویت سیاسی و فرهنگی جوانان دهه‌های اول و چهارم انقلاب اسلامی ایران (به صورت موردی در شهرستان بابلسر) به این پرسش پاسخ گوید که وجه تمایز و تشابه هویت فرهنگی سیاسی جوانان در دو دهه‌ی اول و چهارم انقلاب اسلامی چه بوده است؟

۲ ادبیات پژوهش

پژوهش‌های بسیاری در خصوص مسئله‌ی هویت در ایران به ویژه در دوران معاصر صورت گرفته است. این پژوهش‌ها گاه به صورت کتاب و گاه به صورت مقالات علمی پژوهشی به چاپ رسیده است. به طور مثال، عمادالدین باقی (۱۳۸۱)، با بررسی زمینه‌های و عوامل پیدایش انقلاب ایران، ساختار اجتماعی و فرهنگی ایران در اواخر دوره‌ی پهلوی مورد مطالعه قرار داده و با انقلاب اجتماعی دانستن انقلاب ایران عواملی نظیر؛ شهرنشینی، جوان بودن جامعه و ناهنجاری‌های رفتاری و اخلاقی شاه‌نظیر؛ فساد اخلاقی، اسلام‌زدایی و تجمل‌گرایی وی را از عوامل تاثیرگذار در پیدایش انقلاب ایران ذکر می‌کند. وی در ادامه ویژگی‌های ساخت سیاسی جامعه‌ی ایران را مورد بررسی قرار داده و سیستم‌های متفاوت ارزشی و عقیدتی، عدم وجود موانع برای برخورد با بحران را از عوامل زایش انقلاب ایران می‌داند. حسین بشیریه (۱۳۸۱) نیز، هویت ایرانیان را با توجه به تهاجمات مختلف در طول تاریخ به ایران به نقش‌گیری وابسته می‌داند که در مقابل ما خویش

۳ چهارچوب نظری:

مفهوم هویت همواره یکی از دغدغه های ذهنی روانشناسان و دانشمندان علوم اجتماعی بوده و از همین رو، تعاریف و نظریه های مختلفی برای واژهی هویت در نظر گرفته شده است. به طور مثال، نظریه‌ی آنتونی گیدنز درباره‌ی هویت، نظریه‌ی ای جامعه‌شناسانه است. گیدنز «بر ظهور سازوکارهای نوین هویت شخصی متمرکز است که در عین حال هم زاینده‌ی نهادهای امروزی هستند و هم به آن‌ها شکل می‌دهند.» (وکیل‌ها، ۱۳۹۲: ۶۶) و یا جنکینز که «در زمره‌ی نظریه پردازان برساختی هویت قرار می‌گیرد. از نظر او، هویت اجتماعی، درک ما از این مطلب است که چه کسی هستیم و دیگران کیستند و از آن طرف، درک دیگران از خودشان و افراد دیگر از جمله خود ما چیست» (وکیل‌ها، ۱۳۹۲: ۶۶) «جنکینز، هویت را حاصل دیالکتیک درونی، بیرونی یا فرد و جامعه می‌داند. وی هویت‌های اولیه را از هویت ثانویه جدا و متمایز می‌سازد. از نظر وی، هویت‌های اولیه (نظیر خود بودن انسان بودن، جنسیت، قومیت و خویشاوندی) در اوایل زندگی ساخته می‌شوند و گروه‌های نخستین نقش اساسی در شکل‌گیری آن دارند. درحالی که هویت‌های اولیه نسبت به هویت‌های ثانویه در مقابل تغییر، مقاوم ترند و افراد به آسانی به تغییر آن قادر نیستند» (میرساردو و دیگران، ۱۳۸۷: ۸۲) به نظر وی «برای فهم هویت فردی و اجتماعی، می‌توان از الگوی هویت‌شناسی واحد استفاده کرد الگویی که روند هویت‌یابی را شامل می‌شود دو وجه درونی و بیرونی می‌داند که همچون دو سویه‌ی یک واقعیت واحد عمل می‌کند واقعیتی که در آن واحد هم هویت فردی آنها را تعیین می‌کند و هم هویت اجتماعی آنها را.» (ابراهیمی، بهنویی‌گدنه، ۱۳۸۹: ۱۶)

۳/۱ تبیین مفاهیم

در اینجا به تعریف علمی برخی از مفاهیم اصلی این پژوهش می‌پردازیم.

هویت: «هویت یا الهویه کلمه‌ای عربی است. این کلمه از هو به معنی او می‌آید، که ضمیر غایب مفرد مذکر است و از آن هو هو یا الهو هو را ساخته اند که اسم مرکب است و معرفه به ال. معنی لغوی آن به ذات یا انطباق به ذات است اتحاد به ذات به معنی اتصاف و شناخته شدن و یکی شدن موصوف با صفات اصل و جوهری مورد نظر است.» (زاهد، ۱۳۸۴: ۱۳۰) «هویت به معنی «چه کسی بودن» از نیاز طبیعی انسان به شناخته شدن و معرفی شدن به چیزی یا جایی نشأت می‌گیرد این احساس نیاز به تعلق، نیازی ذاتی و اساسی است که در هر فرد وجود دارد.» (بایبوردی، کریمیان، ۱۳۹۳: ۸۴)

تجدد و مدرنیته: مدرنیته از مشتقات «لفظ لاتینی modernus است. که خود از قید modo مشتق شده است. در زبان لاتین، modo "این اواخر، به تازگی، گذشته‌ای بسیار نزدیک" (احمدی، ۱۳۷۷: ۳) معنا می‌شود. اما باید توجه داشت تعریف دقیقی از لفظ مدرن و مدرنیته ارائه نشده است. از واژه‌ی مدرن در تاریخ از زمان روم باستان که فرهنگ رومی را به عنوان فرهنگ مدرن در مقابل فرهنگ بربریت که غیر مدرن خوانده می‌شد و در علوم مختلف تعبیر گوناگونی ارائه می‌گردد. «مدرن بودن به معنای شارل بودلر، درک این واقعیت که چیزهایی از زندگی که در زندگی نو باقی مانده اند و ما باید با آنها بجنگیم.» (احمدی، ۱۳۷۷: ۹) در ایران از آنجا که اندیشه‌ی مدرنیسم از غرب وارد کشور گردید تفکرات و فرهنگ هویتی غربی نیز در کنار آن وارد ادبیات هویتی کشور شد. و از آنجا که در نفوذ جریان مدرنیته، تمایزی میان فرهنگ هویتی غرب با تکنولوژی وجود نداشت غربزدگی و غربی شدن در تمام وجوه آن برای جامعه‌ی ایرانی برای برون رفت از عقب ماندگی‌ها تجویز شد. از بدو ورود و تشکیل این جریان در ایران طرفداران این جریان در قالب جریان‌ات اصلاح طلب و مشروطه خواه با هواخواهان سنت و تفکرات سنتی به تقابل برخاسته اند. به طوری که این تقابل اندیشه‌ای تا این زمان بین این دو جریان ادامه یافته است

تعریف عبارت است از؛ مکتب شناخت و پاسداری منافع ملی» (طالع ۱۳۸۹: ۵). «در تاریخ اندیشه سیاسی اصطلاح ناسیونالیسم گاه به جنبشی اطلاق می‌گردد که از استقلال و آزادی ملتی در برابر متجاوز بیگانه حمایت می‌کند، گاه به باوری روشنفکرانه - به تافته جدا بافته بودن یک ملت - یا در صورت افراطی به برتری ملتی بر سایر ملل» (عنایت، ۱۳۶۲: ۲۰۰) باید توجه داشت ناسیونالیسم پدیده‌ای است متعلق به عصر مدرن، اما ریشه در گذشته فرهنگی دارد. در یک تعریف، ناسیونالیسم عبارتند از: «احساس وابستگی عمیق به ملتی خاص و وفاداری مطلق به آن به گونه‌ای که این وابستگی، بر هر چیز دیگر مقدم می‌شود.» (شیخ شعاعی، ۱۳۸۴: ۱۸) این مسئله با آنچه که اسلام به عنوان تشکیل یک امت واحده و جامعه‌ی جهانی اسلامی است، در تقابل است. «آشتی ناپذیری بین اسلام و ناسیونالیسم ناشی از خصیصه‌ی اسلام به عنوان دین است که مخالف هر گونه تفاوت گذاری قومی و نژادی است، که خود توجیه‌کننده‌ی تفوق گروهی بر گروه دیگر است.» (عنایت، ۱۳۶۲: ۲۲۲) این تفکر را می‌توان در اندیشه‌ها و فرمایش‌های امام خمینی به عنوان معمار انقلاب ایران به وضوح مشاهده نمود. ایشان در نکوهش پدیده‌ی ناسیونالیسم و ملی‌گرایی بیان می‌دارد: «ملی‌گرایی، اساس بدبختی مسلمین است، ملی‌گرایی بر خلاف اسلام است.» (شیخ شعاعی، ۱۳۸۴: ۱۰۹)

اسلام‌گرایی: از آنجا که دال مرکزی همه‌ی گروه‌ها و جریان‌های اسلام‌گرا مسئله‌ی دین و اسلام است. همه‌ی این جریان‌ها مسائل گوناگون اطراف خود را با عینک اسلام می‌نگرند. اسلام‌بزرگترین شاخصه‌ی هویتی همه‌ی اسلام‌گراها شناخته‌می‌شود. اما همان‌گونه که گفته شد اسلام‌گرایان با دیدگاه‌های متفاوتی به دین می‌نگرند. چراکه دین همواره بزرگتر و گسترده‌تر از ایدئولوژی‌هایی است که جریان‌های مختلف اسلامی با آن مواجه هستند. داشتن نگاه توحیدی به همه‌ی مسائل اعم از؛ اقتصاد، علوم اجتماعی، سیاست و ... ارزش‌هایی

فمینیسم: «فمینیسم از واژه‌ی fem m e در زبان فرانسه به معنای زن است به علاوه -ism که نمایانگر جهانی‌بینی اجتماعی سیاسی است، برگرفته شده است.» (زارعی، ۱۳۹۵: ۳۶). آنچه که مشخص است، این جریان فکری که مبنای فکری آن به گفته فریدمن «باور به برابری ارزش ذاتی زنان و مردان است.» (زارعی، ۱۳۹۵: ۳۶) در چهارچوب مدرنیزاسون و رنسانس فکری در غرب شکل گرفت. ابتدا این جریان برای اعتراض به پایمال شدن حقوق حقه زنان در جامعه‌ی مردسالارانه‌ی نظام سرمایه‌داری رشد نمود و در ادامه، برای دریافت حقوق بیشتر و بهتر در زمینه‌های مختلف مادی و معنوی ادامه یافت. به صورتی که در دهه‌های شصت و هفتاد قرن بیستم میلادی به صورت رادیکال آن بروز نمود. حامیان فمینیسم رادیکال شدیدترین مبارزات را در این دروان علیه جریانی آغاز نمودند که به زعم آنان مردسالارانه و تبعیض‌آمیز می‌نمود. برای مثال، «اعلامیه‌ی رداستوکیگز که نقطه آغاز فمینیسم رادیکال در نیویورک بود، تصریح می‌کرد ما مردان را عاملان ظلم و ستم به خویش می‌دانیم. برتری مذکر قدیمی‌ترین و اساسی‌ترین شکل سلطه است.» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۲۰) باید توجه داشت که نقطه اتصال و «وجه مشترک بنیادینی که زیر بنای تنوع نهضت فمینیسم است؛ عبارت است از تلاش تاریخی فردی و نیز جمعی، رسمی و غیر رسمی برای تعریف مجدد زن بودن در تقابل مستقیم با پدرسالاری» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۱۸). جهانی‌بینی فمینیسم بر چهار وجه اصلی استوار است: «الف- مردان هیچ برتری ذاتی و ارزشی بر زنان ندارند ب- جوامع عمدتاً امتیازات بیشتری را به مردان اختصاص داده‌اند. ج- تلقی جنبش‌های فمینیستی بسان جنبش‌های با علقه‌های اجتماعی د- درهم‌تنیدگی ساختارهای نابرابر ساز جنسیتی با ساختارهای اجتماعی.» (زارعی، ۱۳۹۵: ۳۶ و ۳۷)

ناسیونالیسم: برای واژه و اصطلاح ناسیونالیسم تعابیر و تعاریف مختلفی به کار رفته است. «اندیشه‌ی ناسیونالیسم یا ملی‌گرایی در ساده‌ترین

پی تغییر شکل کل ساخت اجتماعی هستند، این نوع هویت تحقق می‌یابد.» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۴)

۳،۲،۱ جریان هویت مشروعیت بخش در دوران پهلوی:

با توجه به این مدل، هویت های ایرانیان چه در دوران حکومت پهلوی و چه در دوران جمهوری اسلامی به سه دسته تقسیم بندی می شوند. در دوران پهلوی دسته اول یا هویت مشروعیت بخش، از سوی رژیم حاکم تبیین و ترویج می گردد. این نوع از هویت در دوران رژیم پهلوی شاخصه هایی نظیر ملی گرایی، مدرنیته و باستان گرایی را دنبال می نمود. آغاز جریان سازی هویتی مشروعیت بخش در این دوران را می توان از دوران شکل گیری جنبش مشروطیت جستجو کرد در آن دوران، برخورد فرهنگ غربی با فرهنگ سنتی ایران دوران قاجاری و سرخوردگی روشنفکران، علما و عامه مردم از پیشرفت و ترقی در زمینه های مختلف باعث خودباختگی فرهنگی برخی از منورالفکران دوران گردید. آشنایی با پیشرفت های جوامع غربی در ابعاد مختلف آنان را بر آن داشت تا به دنبال علل ضعف و عقب ماندگی ایرانیان در مقابل پیشرفت های چشمگیر جوامع غربی بپردازند. برآیند این جستجو این بود که از زمانی پیشرفت در دول غربی سرعت یافت که آنان اولاً، عنصر مذهب را در امور مختلف خصوصاً سیاست کنار گذاشتند ثانیاً، تمرکز قدرت را با ایجاد پارلمان و تفکیک قوا از میان برداشته و ثالثاً، بر عنصر ملیت برای تهیج مردم برای پیشرفت و رقابت با ملل دیگر بهره گرفتند. این جریانات بعد از به قدرت رسیدن حکومت پهلوی، شاخصه های هویتی خود را به عنوان هویت رسمی و مشروعیت بخش از سوی رژیم حاکم تبلیغ نمودند.

۳،۲،۲ هویت مقاومت در دوران پهلوی:

در مقابل هویت مشروعیت بخش، هویت هایی نیز به عنوان هویت مقاومت وجود داشتند که با شاخصه هایی نظیر اسلام گرایی، عدالت محوری و پایداری و مقاومت در میان عموم جامعه ایرانی طرفداران بی شماری داشتند. در ایران. ایدئولوژی

را در لوای این شاخص هویتی به وجود آورده است. ارزشهایی نظیر روحیه شهادت طلبی، ایثار، ساده زیستی و اخلاق مداری در هر فرد مسلمان معتقد به اصول و عقاید شرعی از شاخصه اسلاگرایی هویت وی نشات می گیرد.

۳،۲ مدل نظری پژوهش

امانوئل کاستلز نظریه پرداز اسپانیایی هویت را این گونه تعریف می کند: «برداشت من از اصطلاح هویت، در صورتی که سخن از کنشگران اجتماعی باشد، عبارت است از فرایند معنا سازی بر اساس یک ویژگی یا مجموعه به هم پیوسته ای از ویژگی های فرهنگی که بر منابع معنایی دیگر اولویت داده می شود» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۲) در اندیشه ی کاستلز، ساختن اجتماعی هویت همواره در بستر روابط قدرت صورت می پذیرد. از این رو، وی سه منشاء برای برساختن هویت قایل است:

هویت مشروعیت بخش: «این نوع هویت توسط نهادهای غالب جامعه ایجاد می شود تا سلطه ی آنها را بر کنشگران اجتماعی گسترش دهد و عقلانی کند، این موضوع هسته ی اصلی نظریه ی اقتدار و سلطه ی سبب است، اما با نظریه های گوناگون مربوط به ملی گرایی نیز هم خوانی دارد.» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۴)

هویت مقاومت: «این هویت به دست کنشگرانی ایجاد می شود که در اوضاع و احوال یا شرایطی قرار دارند که از طرف منطبق سلطه بی ارزش دانسته می شود و یا داغ ننگ بر آن زده می شود. از همین روی همان طور که کالهن در توضیح خود درباره ی ظهور خط مشی های هویتی مطرح ساخته است سنگرهایی برای مقاومت و بقا بر مبنای اصول متفاوت یا متضاد با اصول مورد حمایت نهاد های جامعه ساخته می شود.» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۴)

هویت برنامه دار: «هنگامی که کنشگران اجتماعی با استفاده از هرگونه مواد و مصالح فرهنگی قابل دسترسی هویت جدیدی می سازند که موقعیت آنان را در جامعه از نو تعریف می کند و به این ترتیب در

جریانهای مبلغ نظریه های سوسیالیستی و مارکسیستی می باشد. در مورد اصطلاح سوسیالیسم گفته می شود «رابرت اوون، در سال ۱۸۴۱، رساله‌ی سوسیالیسم چیست را منتشر ساخت و با افشای این رساله، اصطلاح سوسیالیسم معروف و مشهور گردید». (منصور نژاد، زمانی محبوب، ۱۳۹۲: ۱۶) در کشور های مسلمان نیز «سوسیالیسم اسلامی به عنوان یک نظریه، نخست بار در مصر به صورت بخشی از واکنش علما در قبال تنزل مقام اسلامی در ایدئولوژی رسمی شکل گرفت» (عنایت، ۱۳۶۲: ۲۴۵) و این امر به سرعت در میان سایر ملل اسلامی دیگر شایع گردید. ترویج تفکر سوسیالیسم با توجه به همجواری ایران با کشور اتحاد جماهیر شوروی و نفوذ عوامل این رژیم در ایران خصوصا مناطق شمالی کشور در اوایل قرن بیستم میلادی آغاز گردید. هر چند که سوسیالیسم و به خصوص نگرش مارکسیستی آن به دلیل تفکرانی کاملا مادیگرایانه با روح و فلسفه تعالیم اسلام که هویت عامه‌ی مردم ایران را تشکیل می داد، منافات داشت. اما در شرایط جامعه ایران در آن عصر این گرایش فکری بر سایر گرایشهای وارداتی برتری و به هویتهای مذهبی ایرانیان قرابت بیشتری داشت؛ چرا که «سوسیالیسم از ناسیونالیسم و دموکراسی به دعوتهای اصلی اسلام در زمینه‌ی برادری هماهنگی و مساوات نزدیکتر بود» (عنایت، ۱۳۶۲: ۲۴۴). باید توجه داشت که جریان هویت سازی این گروههای فکری، با آنچه در کشور های مدعی رژیم های کمونیستی به مانند شوروی. چین به عنوان عناصر بدیع هویت بخش ترویج می گردید، در برخی از وجوه تفاوت اساسی داشت. چرا که مراوجان این تفکر در ایران دریافتند تبلیغ وجوه ماتریالیستی مارکسیسم می تواند اثر معکوسی روی جذب توده ها داشته باشد. بدین جهت یا دست به التقاط بین عناصر هویتی اسلام و سوسیالیسم زده و سوسیالیسم اسلامی را شکل دادند، ویا بر ارزشهای دینی و اسلامی مردم ایران تاکید می نمودند. شاخصه های اصلی این جریانات، عدالت گرایی و برابری و طرد سرمایه داری و امپریالیسم می باشد.

مبارزه با استبداد و استعمار با بکارگیری از هویت اسلامی توده های مسلمان، برای اولین بار توسط سید جمال الدین اسد آبادی مطرح گردید. سید جمال جریان اتحاد اسلام را در ایران تشکیل داد و در پی آن «ناصرالدین شاه که در آن زمان در ایران سلطنت می کرد جلو فعالیت طرفداران اتحاد اسلام را گرفته سید جمال الدین اسد آبادی را که رهبر آنها بود به شکل موهنی از ایران اخراج کرد» (ابراهیموف، ۱۳۶۰: ۳۱ و ۳۲). گفتمان اسلامی بعد از اخراج سید جمال در جریان انقلاب مشروطه و دوران بعد از آن، توسط نفراتی به مانند علامه نائینی، آیت ا... بهبهانی، طباطبایی، مدرس ادامه یافت. این گفتمان که گاه به صورت رادیکال به مانند جریان فدائیان اسلام به رهبری نواب صفوی و گاه به صورت کاملا معتدل در ذیل تفکرات آیت ا... کاشانی دنبال می شد، به خاطر تقیدات مذهبی اکثریت مردم ایران و همچنین نفوذ روحانیون، در میان توده ها و داشتن پایگاه مهم مسجد برای ترویج هویت اسلامی، به تاثیر گذارترین جریان هویتی مقاوتی در دوران پهلوی تبدیل گردید. با زاویه گرفتن شاخصه های هویتی مشروعیت بخش رژیم حاکم با اصول و معیارهای هویتی جریان های اسلام گرا، در کنار برخی از نارضایتی های دیگر به وجود آمده در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، این فرصت را برای حامیان جریان اسلامگرا به رهبری امام خمینی به وجود آورد تا با غلبان احساسات اسلامی توده، باعث خیزش عمومی برعلیه نظام حاکم شده و سبب پیروزی جریان اسلام گرا بر هویت مشروعیت بخش رژیم پهلوی گردد.

۳،۲،۳ هویت برنامه دار در دوران پهلوی:

دسته‌ی سوم هویت ها، هویت هایی هستند که در دوران پهلوی به صورت هویت های برنامه دار به ترویج شاخصه ها و ارزشهای هویتی خود می پرداختند. در میان جریان های هویتی جدید که به صورت هویتهای برنامه دار در سده‌ی اخیر میان جوانان دست به فعالیتهای گسترده تبلیغی نمودند. بی شک مهمترین جریان، مربوط به هویت

فراوانی همراه گردید. چرا که از نظر توده جریان ملموسی که بتواند هویت و ارزشهای کشور را به خطر بیندازد دیگر وجود نداشت. نکته ای که در این میان، در جریان هویتی مشروعیت بخش انقلاب اسلامی ایران وجود دارد، تسری و بسط این جریان هویتی به بیرون مرز های سیاسی ایران است. با توجه به مشکلات عدیده منطقه ای به مانند مسئله فلسطین، دیکتاتوری های مرتجع عربی در کنار حضور نظامی ایالات متحده امریکا، همواره گروه های آزادی بخش اسلامی در منطقه غرب آسیا وجود داشته اند. انقلاب اسلامی ایران از ابتدا با توجه به همخوانی هویتی این جریان ها با نگرش و شاخصه های هویتی خود سعی در کمک و همیاری این گروه ها و جریان ها داشته است به طوری که با هدف حمایت از همه ی مستضعفان جهان در مقابل مستکبران اصلی را در قانون اساسی خود نهاد است.

۳،۲،۵ هویت مقاومت بعد از انقلاب:

بعد از تثبیت حاکمیت جریان اسلامگرای نو اندیش درسالهای بعد از انقلاب، همه گفتمان های مخالف چه در سطح داخلی و چه در سطح منطقه ای و بین المللی سعی در نابودی و یا به انزوا کشاندن گفتمان هویتی این جریان فکری نمودند. بعد از عدم موفقیت و شکست رژیم بعث عراق در سرنگونی نظام جمهوری اسلامی، همواره گروه ها و جریانات فکری مخالف در نقش اپوزوسیون های داخلی و خارج نشین و با حمایت کشور های عمدتاً غربی سعی بر ترویج شاخصه ها و ارزشهای هویتی نظیرمدرنیت، غربگرایی و باستان گرایی تحت لوای شعار هایی نظیر آزادی ودموکراسی نمودند. این جریانات هویتی عموماً به صورت جریانات هویتی مقاومت با بهره گیری از مفاهیم مدرن در کنار برخی سوء رفتارها و سوء مدیریت های داخلی توانستند بخشی از افکار جوانان در این دهه را به خود معطوف نمایند.

۳،۲،۴ هویت مشروعیت بخش بعد انقلاب :

روی کار آمدن حکومت جمهوری اسلامی پس از انقلاب مردم ایران در سال ۵۷، هویت هایی که تا آن زمان به شکل هویت های مقاومت ترویج می شدند به عنوان هویت های مشروعیت بخش از سوی حاکمان جدید شناخته شدند. واقعیت این بود که جریان اسلام گرایی به علت سابقه ونفوذ بسیار زیاد در جامعه ی ایران همواره از هواداران پر شمار تری برخوردار بوده است. عدم توفیق حامیان هویت مشروعیت بخش رژیم پهلوی در تخریب شاخصه های هویتی جریان اسلام گرا نتیجه معکوس داده و باعث جذب حداکثری اقشار مختلف به ویژه جوانان به مبلغان هویت های اسلام گرا گردید. این کثرت حامیان در کشاکش تصاحب قدرت در اوایل انقلاب ایران، بین گروه های مختلفی که خود را سهم خواه در نظام جدید می دانستند، به عنوان یک برگ برنده، توانست تمامی رقبا را طی کمتر از چند سال، یک به یک از صحنه ی رقابت قدرت به دور کرده و حامیان اسلام گرایی نو اندیش در ایران، مبلغان جدید هویت مشروعیت بخش قرار گیرند. شاخصه هایی که سالها در پسِ هویت های باستان گرایانه، ناسیونالیستی و در عین حال غرب گرایانه - که به سرکوب عوامل ارزشی هویت اسلامی ایرانیان می پرداختند - اکنون به عنوان شاخصه هایی مقبول اکثریت ایرانیان، هویت مشروعیت بخش جدید را شکل می دادند. وقوع جنگ هشت ساله بین ایران و همسایه ی غربی یعنی عراق به علت نمود غیریت گفتمان جریان هویتی، باعث مقبولیت، ترویج ارزشها و شاخصه های هویتی اسلامی، میان جامعه ی ایرانی گردید. تقریباً می توان گفت، با نگاه به فرهنگ ایثار، شهادت طلبی، قناعت، ساده زیستی و همیاری که در این دوران درمیان اقشار مختلف ایرانی تبلور یافت، اکثریت ایرانیان شاخصه های هویتی اسلامی را کاملاً پذیرفته بودند. اما با فروکش کردن آتش جنگ تحمیلی، نمود غیریت گفتمان هویتی جریان مشروعیت بخش برای عامه کم رنگ گردیده و کار ترویج شاخصه های هویتی جریان اسلام گرایی برای مروجان آن با چالش های

۳،۲،۶ هویت های برنامه دار در عصر حاضر:

در عصر حاضر و دوران کنونی، جریان شاخص هویتی که به صورت برنامه دار برای به چالش کشیدن هویت ریشه ای پدرسالاری و مرد سالاری در جوامع به فعالیت می پردازد جریان فیمینیسیم می باشد. این جریان اگرچه از دل جریان های روشنگری قرون گذشته در غرب به وجود آمد، اما عدم تحقق آرمانهای اولیه به صورت کامل و همچنین تعیین اهداف جدید و نو، فعالیت گسترده حامیان این جریان را تا عصر حاضر در پی داشته است. این جریان هویتی در طول زمان گاه به دامان لیبرالسم افتاده و گاه در غالب سوسیالیسم به فعالیت پرداخته است. به هر روی، گسترش این جریان در سراسر دنیا و ورود تفکرات و اندیشه های هویتی آن در ایران کاملاً بارز و مشخص می باشد. جریانات فیمینستی در ایران را می توان در سه موج بررسی نمود. موج اول قبل از دوران مشروطه و دوران مشروطه، موج دوم دوران پهلوی که آن را می توان فیمینیسیم دولتی نامید و موج سوم دوران پس از انقلاب اسلامی. (چراغی کوتیانی، ۱۳۹۳).

جنبش مشروطه، آغاز حضور زنان در عرصه فعالیت های سیاسی در ایران است، به طوری که « بسیاری از تحلیل گران تاریخ معاصر ایران، نقطه آغاز حرکت های سیاسی اجتماعی زنان را سالهای منتهی به جنبش مشروطیت می دانند. » (چراغی کوتیانی، ۱۳۹۳: ۳۴) البته حضور اولیه بانوان در جنبش های سیاسی به ویژه جریان مشروطیت در راستای مبارزات فیمینستی تلقی نمی گردد. اما رفته رفته با آزادی مطبوعات افرادی به مانند صدیقه دولت آبادی، فخر آفر آفاق پارسا، محترم اسکندری و زند دخت شیرازی، با انتشار نشریاتی نظیر؛ زبان زنان، دختران ایران و جهان زنان در پی اعتراض به عقب ماندگی زنان ایرانی نسبت به مردان و قواعد جامعه ای مرد سالارانه و پدر سالارانه آن دوران نمودند.

با وقوع انقلاب اسلامی در ایران و به هم ریختگی و گسست تمامی معیار های فرهنگی و هویتی

مشروعیت بخش حاکم، جریان فیمینیسیم نیز که به صورت دولتی تبلیغ می گردید وارد مرحله تازه و جدیدی گردید. در این دوران حامیان این جریان را می توان به دو طیف فیمینستی اسلامی و سکولار تقسیم بندی نمود. از آنجا که آموزه های اسلامی با بخشهای از تفکرات فیمینسم مبنی بر مرجح دانستن زنان نسبت به مردان و نادیده گرفتن تمایزات زیستی و جنسی در تضاد می باشد، با روی کار آمدن جریان هویتی اسلامی، گروهی از علاقه مندان به تفکرات فیمینستی دست به تطابق آراء این جریان فکری با اسلام زدند که از آنان به عنوان جریان فیمینیسیم اسلامی می توان یاد کرد. این گروه با این استدلال که نمی توان تمامی خواسته های جریان های فیمینستی را در یک جامعه ای اسلامی به یکباره عنوان و پیاده نمود با نفوذ به جریانات قدرت و یا هجمه تبلیغی علیه دستگاه های تصمیم ساز سعی در به دست آوردن خواسته های خود می نمایند. از طرف دیگر، گروه های فیمینستی سکولار قرار دارند. این طیف از فیمینسیت های ایرانی که عموماً در خارج از کشور و در غالب گروه های اپوزوسیون فعالیت دارند « تلاشهای خود را در قالب ساختار های اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی و سیاسی غرب دنبال می کند و به دنبال حذف دین در جامعه هستند و راه حل نهایی برای زنان را پیروی از پیموده های غرب می دانند. (چراغی کوتیانی، ۱۳۹۳: ۴۵)

۴ متدولوژی و واکاوی داده ها

در پژوهش های علمی برای اعتبار تحقیق باید روش درست و صحیح پژوهش را مد نظر قرار داد. به عبارت دیگر، « دستیابی به هدف های علم یا شناخت علمی میسر نخواهد بود؛ مگر زمانی که با روش شناسی (methodology) درست صورت پذیرد. » (خاکی، ۱۳۷۸: ۱۵۵) بدین جهت، از آنجا که مطالعه ای کتابخانه ای و اسنادی نمی توانست در ارائه ای کامل و پر محتوای یک نتیجه ای ثمربخش یاری نماید، پس ضروری می نمود از روش میدانی یا همان روش پیمایشی برای دستیابی به ثمره ای مطلوب بهره جست. در این پژوهش سعی بر آن

اجتماعی و فرهنگی ساکن و بومی بخش مرکزی شهرستان بابلسر می باشند. همچنین حداقل مدرک تحصیلی برای پاسخ به سوالات در نظر گرفته نشده و سولات میان مردان و زنان این حوزه (در دو طیف مورد نظر) ، توزیع می گردد.

البته به دلیل سکونت محقق در این شهرستان ، و اینکه وجود ناسیونالیسم قومی در این شهر و عموم شهر های مازندران به عنوان یک متغیر مزاحم ، کم رنگ است، این شهرستان به عنوان مکان مورد مطالعه این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است.

است که با استفاده از نتایج به دست آمده از پرسشنامه های جامعه‌ی آماری که دو طیف از گروه های سنی شهرستان بابلسر می باشند. میزان اهمیت شاخصه های هویتی هر طیف را مورد بررسی قرار داد. «عمومیت سنجش افکار عمومی به مردم آموخته است که می توان اطلاعات قابل اعتمادی به یک جمعیت چند ملیونی را تنها با پرسش نامه از چند هزار یا چند صد نفر از آنان به دست آورد» (کیوی ، وان کامپنهود ۱۳۷۰ : ۱۵۳). پرسش شوندهگان این تحقیق با توجه به شمول بحث هویت در میان همه‌ی گروه ها و اصناف ، همه طبقات

جدول ۱ جمعیت شهرستان بابلسر برحسب سن و جنس و وضع سکونت

شهرستان بابلسر											
جمع	غیرساکن			روستایی			شهری			جمع	
	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	مرد	زن
جمع کل	۲	۲	۳۹۹۳۷	۴۰۴۲۶	۸۰۳۶۳	۴۷۶۸۵	۴۷۲۵۲	۹۴۹۳۷	۸۷۶۲۲	۸۷۶۸۰	۱۷۵۳۰۲
۱۹-۱۵ سال	۱	۱	۴۷۳۷	۴۹۹۳	۹۷۳۰	۶۱۱۷	۵۶۹۷	۱۱۸۱۴	۱۰۸۵۴	۱۰۶۹۱	۲۱۵۴۵
۲۰-۲۴ سال			۵۰۱۹	۵۰۲۵	۱۰۰۴۴	۷۲۴۵	۶۲۶۱	۱۳۵۰۶	۱۲۲۶۴	۱۱۲۸۶	۲۳۵۵۰
۲۵-۲۹ سال			۳۵۲۰	۳۸۲۹	۷۳۴۹	۴۳۸۴	۴۵۶۳	۸۹۴۷	۷۹۰۴	۸۳۹۲	۱۶۲۹۶
۳۰-۳۴ سال			۱۸۵۸	۱۵۰۶	۳۳۶۴	۲۱۰۱	۲۱۲۳	۴۲۲۴	۳۹۵۹	۳۶۲۹	۷۵۸۸
۳۵-۳۹ سال	۱	۱	۱۳۴۳	۱۱۶۷	۲۵۱۰	۱۴۴۰	۱۵۰۶	۲۹۴۶	۲۷۸۳	۲۶۷۴	۵۴۵۷
۴۰-۴۴ سال			۸۹۶	۸۴۳	۱۷۳۹	۹۵۳	۱۰۲۳	۱۹۷۶	۱۸۴۹	۱۸۶۶	۳۷۱۵

است. از این رو، نظرسنجی را به دو قسمت تقسیم نموده و تعداد ۱۹۱ برگ برای گروه اول یا همان جوانان دهه‌ی اول انقلاب و همچنین تعداد ۱۹۱ برگ برای گروه دوم یا جوانان دهه‌ی چهارم انقلاب در نظر گرفته شده است.

هدف پژوهش، یافتن وجود تشابهات و یا تمایزات هویتی، آن هم در جنبه های مذهبی اعتقادی و مذهبی سیاسی جوانان در دو دهه‌ی اول و چهارم است. هرچند که تفکیک وجه مذهبی از وجه سیاسی در نظام حاکم بر جمهوری اسلامی ایران امری دشوار و در برخی موارد غیر ممکن می باشد، اما در اینجا مقصود از وجه مذهبی ، جنبه‌ی

در این تحقیق، از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده نموده ایم. یک نمونه خوشه ای نمونه ای احتمالی است که در آن هر واحد نمونه گیری مجموعه ای یا گروهی از اعضاء است. و معمولا در صورتی استفاده می شود که هزینه‌ی فراهم نمودن یک چهار چوب که کلیه‌ی اعضای جامعه‌ی آماری را فهرست کند، بسیار زیاد باشد. در این پژوهش، بنابر تعداد نفرات جامعه‌ی آماری که ۵۰۵۰۴ نفر در نظر گرفته شده ، با استفاده از فرمول کوکران و جدول مورگان تعداد ۳۸۲ نمونه را برای رسیدن به هدف در نظر می گیریم. با توجه به اینکه جامعه‌ی آماری در نظر گرفته شده از دو طیف متمایز تشکیل شده

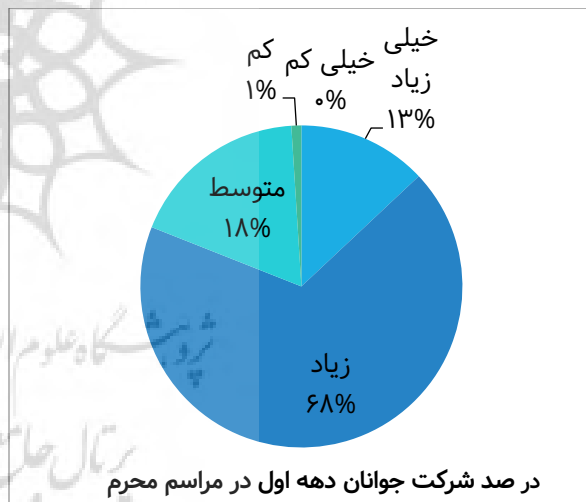
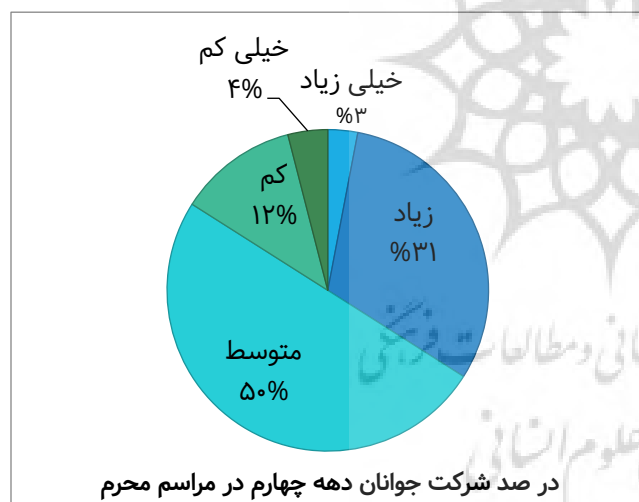
تمایل به شرکت در راهپیمایی، فاصله گرفتن از آمریکا و کمک به سایر ملت های مسلمان بهره گرفته شده است.

گفتنی است در نظر سنجی صورت گرفته از طیف جوانان دهه‌ی اول انقلاب ۱۳۸ نفر مرد و ۵۳ زن شرکت نموده‌اند. همچنین نظر سنجی از جوانان دهه‌ی چهارم از میان ۱۱۴ نفر مرد و ۷۷ زن صورت گرفته است.

برای سنجش تفاوت و یا تقارن هویت های اسلامی افراد در این دو نسل که بیشتر جنبه‌ی عرفی داشته و جنبه‌ی هویت اعتقادی آن بیش از جنبه‌ی سیاسی مذهبی آن می باشد، در سوال مشترک اول از هر دو طیف پرسش شد که به چه میزان جوانان هم نسل شما در مراسم و عزاداری های ماه محرم شرکت می کنند.

عرفی مذهب در میان عامه مورد توجه است. مثلاً اینکه یک جوان در ماه مبارک رمضان روزه بگیرد یا خیر، بیشترین امر به جنبه‌ی عرفی مذهب باز می گردد و در مقابل حضور و شرکت در نماز جمعه بیشتر نمایانگر وجه سیاسی- مذهبی فرد می باشد. پاسخ مثبت به پرسش های نظر سنجی نشان دهنده‌ی گرایش به هویت اسلام گرایی (مشروعیت بخش حاکم) می باشد و در مقابل پاسخ های منفی بازتابی از نفوذ هویت های غیر در قالب هویت های مقاومت و یا برنامه دار است.

برای یافتن میزان گرایش افراد به هویت هایی که جنبه‌ی عرفی- مذهبی دارند از سولاتی نظیر میزان علائق افراد به شرکت در مراسم محرم، مسجد و تقید به امر روزه داری در ماه مبارک رمضان استفاده شده است. همچنین گرایش جوانان دو دهه به هویت های سیاسی مذهبی از سولاتی مانند میزان

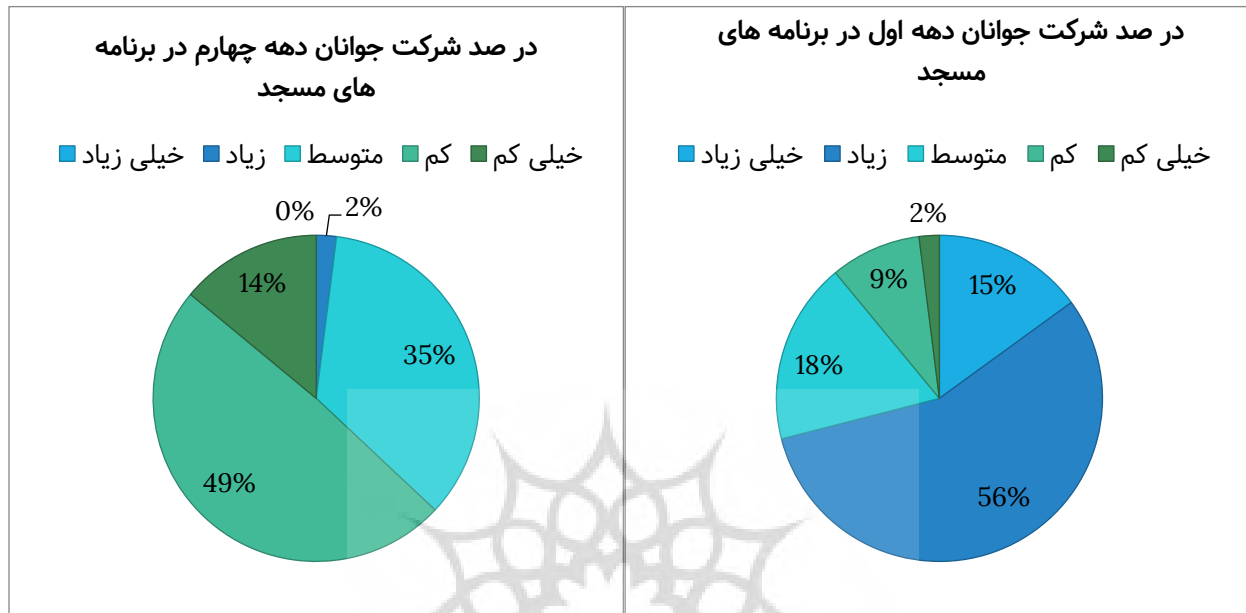

خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که حضور جوانان در دو دهه‌ی مختلف تفاوت معناداری یافته و علاقه به حضور در مراسم عزاداری ماه محرم در جوانان دهه‌ی چهارم به نسبت با جوانان دهه‌ی اول کمتر شده است.

در سوال دوم در راستای سنجش هویت فرهنگی اعتقادی جوانان در دو دهه این سوال مطرح شد که

در نظر سنجی از جوانان دهه‌ی اول ۱۳ درصد افراد (۲۵ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۶۸ درصد (۱۲۹ نفر) زیاد، ۱۸ درصد (۳۵ نفر) متوسط و ۱ درصد (۲ نفر) پاسخ کم دادند و کسی پاسخ خیلی کم را نداد. جوانان دهه چهارم نیز ۳ درصد افراد (۵ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۳۱ درصد (۶۰ نفر) زیاد، ۵۰ درصد (۹۶ نفر) متوسط، ۱۲ درصد (۲۳ نفر) پاسخ کم و ۴ درصد (۷ نفر) پاسخ

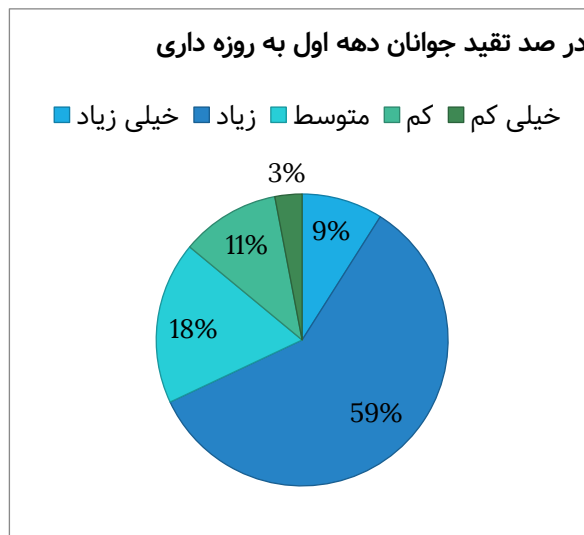
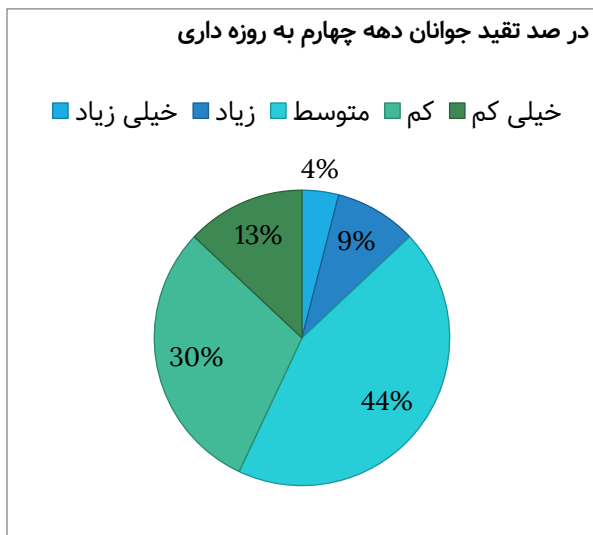
علاقه به حضور جوانان در برنامه های مسجد در دو دهه به چه میزان می باشد؟

مسجد به مانند شرکت در مراسم عزاداری ماه محرم در جوانان دهه چهارم به نسبت با جوانان دهه اول کمتر شده است.

روزداری در ماه مبارک رمضان نیز سومین سوال مشترکی بود که از جوانان در این دو دهه پرسیده شد. نظر پرسش شوندهگان نسبت به تقید به امر روزه داری در ماه مبارک رمضان میان هم نسلان شان به شرح زیر است.

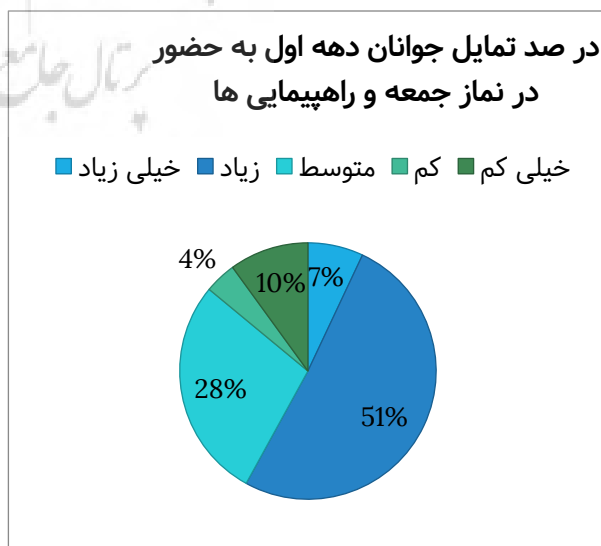
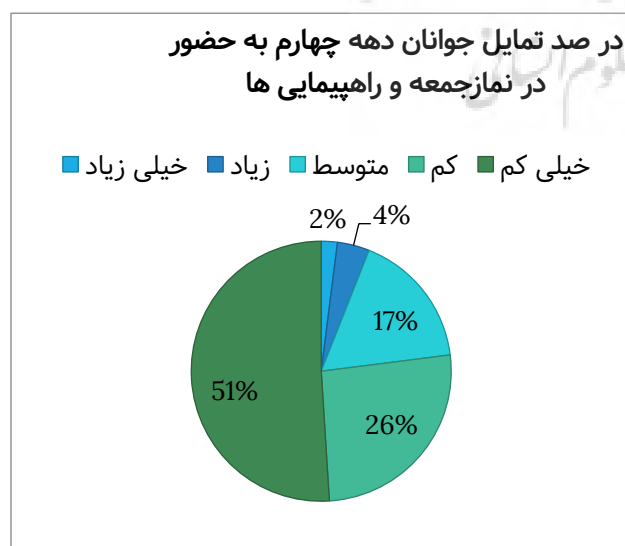
در نظر سنجی از جوانان دهه اول ۱۵ درصد افراد (۲۹ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۵۶ درصد (۱۰۶ نفر) زیاد، ۱۸ درصد (۳۴ نفر) متوسط، ۹ درصد (۱۸ نفر) پاسخ کم و ۲ درصد پاسخ خیلی کم دادند. جوانان دهه چهارم نیز ۲ در صد (۵ نفر) زیاد، ۳۵ درصد (۶۶ نفر) متوسط و ۴۹ درصد (۹۴ نفر) پاسخ کم و ۱۴ درصد (۲۷ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که حضور جوانان در دو دهه می مختلف تفاوت یافته و علاقه به حضور در مراسم و برنامه های

جوانان دهه‌ی اول کمتر میل و تقید به امر روزه داری را دارا می باشند.

در ادامه، سه سوال از هر دو طیف برای سنجش هویت های اسلامی افراد مطرح گردید که این بار این هویت ها بیشتر هویت های سیاسی مذهبی افراد مد نظر می باشد. پرسش مشترک میان دو طیف به میزان تمایل به حضور در مراسم نماز جمعه و راهپیمایی ها باز می گردد. نتایج به دست آمده به شرح زیر است؛

در نظر سنجی از جوانان دهه‌ی اول 9 درصد افراد (۱۷ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۵۹ درصد (۱۱۲ نفر) زیاد، ۱۸ درصد (۳۴ نفر) متوسط، ۱۱ درصد (۲۲ نفر) پاسخ کم و ۳ درصد (۶ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. جوانان دهه‌ی چهارم نیز ۴ درصد (۷ نفر) خیلی زیاد، ۹ درصد (۱۷ نفر) زیاد، ۴۴ درصد (۸۴ نفر) متوسط و ۳۰ درصد (۵۸ نفر) پاسخ کم و ۱۳ درصد (۲۵ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که علاقه جوانان به روزه داری در دو دهه‌ی مختلف تفاوت یافته و جوانان دهه‌ی چهارم به نسبت با

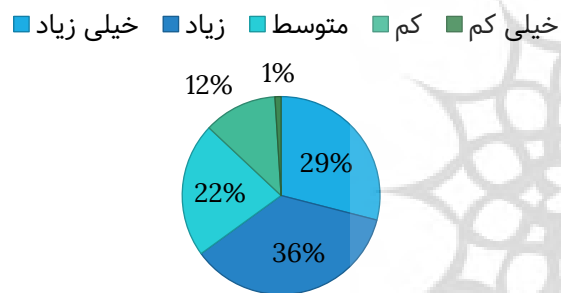

هایی نظیر؛ رهپیمایی روز قدس، ۲۲ بهمن و نظایر آن که بیشتر جنبه‌ی سیاسی دارند؛ نسبت به جوانان دهه‌ی اول انقلاب کمتر شده است.

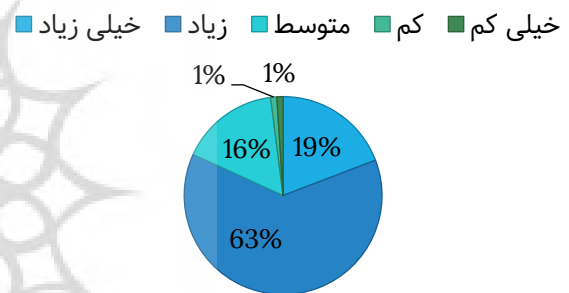
در سوال دوم، در راستای سنجش هویت فرهنگی سیاسی جوانان در دو دهه، این سوال مطرح شد که تا چه میزان معتقدید که برای استقلال کشور، باید از نظام استکباری امریکا فاصله گرفت؟

در نظر سنجی از جوانان دهه‌ی اول ۷ درصد افراد (۳ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۵۱ درصد (۹۸ نفر) زیاد، ۲۸ درصد (۵۴ نفر) متوسط، ۴ درصد (۷ نفر) پاسخ کم و ۱۰ درصد (۱۹ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. جوانان دهه‌ی چهارم نیز ۲ درصد (۳ نفر) خیلی زیاد، ۴ درصد (۸ نفر) زیاد، ۱۷ درصد (۳۳ نفر) متوسط و ۲۶ درصد (۴۹ نفر) پاسخ کم و ۵۱ درصد (۹۷ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که علاقه جوانان دهه‌ی چهارم به حضور در راهپیمایی

در صد اعتقاد جوانان دهه چهارم به فاصله گرفتن از نظام استکباری امریکا

در صد اعتقاد جوانان دهه اول به فاصله گرفتن از نظام استکباری امریکا

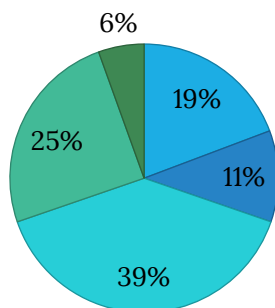
فاصله گیری از نظام استکباری امریکا نسبت به جوانان دهه‌ی اول کاهش یافته است اما باید توجه داشت که این کاهش نسبت به سوالات قبلی کمتر است.

در سوال دوم در راستای سنجش هویت فرهنگی سیاسی جوانان در دو دهه، این سوال مطرح شد که تا چه میزان جوانان هم نسل اعتقاد به کمک به مردم مسلمان کشورهای دیگر را دارند؟

در نظر سنجی از جوانان دهه‌ی اول ۱۹ درصد افراد (۳۷ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۶۲ درصد (۱۱۹ نفر) زیاد، ۱۶ درصد (۳۱ نفر) متوسط، ۱ درصد (۲ نفر) پاسخ کم و ۱ درصد (۲ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. جوانان دهه‌ی چهارم نیز ۲۹ درصد (۵۵ نفر) خیلی زیاد، ۳۶ درصد (۶۹ نفر) زیاد، ۲۲ درصد (۴۲ نفر) متوسط و ۱۲ درصد (۲۳ نفر) پاسخ کم و ۱ درصد (۲ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که تمایل جوانان دهه‌ی چهارم به مانند سایر سوالات به

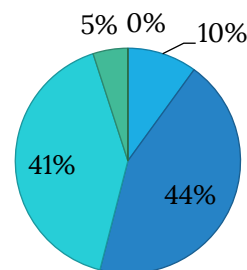
در صد اعتقاد جوانان دهه چهارم به کمک به مردم مسلمان سایر کشورها

خیلی کم ■ کم ■ متوسط ■ زیاد ■ خیلی زیاد

در صد اعتقاد جوانان دهه اول به کمک به مردم مسلمان کشورهای دیگر

خیلی کم ■ کم ■ متوسط ■ زیاد ■ خیلی زیاد

مشروعیت بخش در میان این طیف از جوانان می باشد. و در مقابل جوانان دهه چهارم هویت های مقاومت و برنامه دار در این دوران نقش پر رنگ تری داشته و این هویت ها ، جایگزین هویت های مشروعیت بخش حاکم گردیده اند.

۵ فرجام سخن

در این پژوهش سعی بر این شد تا با مطالعه کتابخانه ای و میدانی در خصوص هویت های اسلامی ، غربی و ملی گرایانه جوانان در دو دوره مختلف (دهه اول و دهه چهارم) انقلاب اسلامی ایران این فرضیه مورد آزمون قرار گیرد که با توجه به تغییرات سیاسی ، اجتماعی و فرهنگی مردم ایران در چهار دهه گذشته، هویت اسلامی جوانان در این دو دوره هر چند به صورت محدود تر وجود دارد.

به طور کلی این پژوهش نشان داده است که جوانان در دوران اولیه انقلاب دارای هویت اسلامی قوی تری نسبت به جوانان این دوران داشته اند و همچنین جوانان دهه چهارم نیز با کم رنگ تر شدن هویت های اسلامی هویت های غربی جایگزین هویت های اسلامی نموده اند. هرچند که بررسی

در نظر سنجی از جوانان دهه اول ۱۰ درصد افراد (۲۰ نفر) پاسخ خیلی زیاد، ۴۴ درصد (۸۳ نفر) زیاد، ۴۱ درصد (۷۸ نفر) متوسط ، ۵ درصد (۱۰ نفر) پاسخ کم دادند. جوانان دهه چهارم نیز ۱۲ درصد (۲۱ نفر) خیلی زیاد، ۱۲ درصد (۲۳ نفر) زیاد ، ۴۳ درصد (۸۳ نفر) متوسط و ۲۷ درصد (۵۲ نفر) پاسخ کم و ۶ درصد (۱۱ نفر) پاسخ خیلی کم دادند. در اینجا مشاهده می شود که تمایل جوانان در دهه اول انقلاب نسبت به جوانان دهه چهارم به کمک به سایر ملت های مسلمان و مستضعف بیشتر بوده است.

مهمترین نکته ای که در تحلیل نتایج از این نظر سنجی ها به دست آمده است می توان دریافت، میزان کاهش نفوذ هویت های اسلام گرا در میان جوانان دهه چهارم نسبت به جوانان دهه اول است. هر چند که این کاهش در هویت های عرفی - مذهبی نمود بیشتری داشته است، ولی در هویت های با جنبه سیاسی مذهبی نیز در صد بالایی را نشان می دهد. در تمامی سولات طرح شده جوانان در دهه اول، تمایل بیشتری به هویت های اسلامی داشته اند این امر نشان دهنده نفوذ هویت

بسیاری برای پیشبرد اهداف کشور در همه‌ی ابعاد به وجود خواهد آمد. به اعتقاد پارسونز: « در صورتی که نظام اجتماعی و سیاسی، نتواند از طریق جامعه‌پذیری سیاسی، باورها و الگوهای فرهنگی را به نسل جدید انتقال دهد و بین ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی در جامعه و نظام سیاسی سازگاری ایجاد کند، میان نظام سیاسی و جامعه تعارضات جدی پدید می‌آید.» (عیوضی، جهان بین، ۱۳۹۱: ۲۱۵) این امر می‌تواند در دراز مدت نتایج بسیار نامطلوبی را برای جامعه‌ی ایرانی و حاکمیت داشته باشد. به نظر راهکار اصلی برای برون رفت از یک بحران احتمالی، عدم طرد هویت‌های قومی و ناسیونالیستی از یک سو و ایرانی‌زده کردن هویت‌های غربی وارداتی از سوی دیگر است. چرا که هر چه قدر که حاکمیت به هویت اسلامی صرف تکیه کند محدوده‌ی کمتری از نفرات جامعه را با خود همراه خواهد نمود و از سوی دیگر، هر خطا و یا اشتباه سیاسی و یا اقتصادی دولت‌ها می‌تواند هویت اسلامی قالب را از سوی هواخواهان سایر هویت‌ها مورد حمله و تهاجم قرار دهد و هویت اسلامی از حالت پیشرو برای ترویج شاخصه‌ها و ارزش‌های خود، به حالت تدافعی درآید و یا از پیشروی ارزش‌های هویتی ایران در منطقه جلوگیری نماید.

در پایان این تحقیق پیشنهاد می‌شود، گلوگاه‌های چرایی تغییر هویتی جوانان در ایران مورد موشکافی و پژوهش قرار گیرد تا ضمن شناسایی عوامل تأثیرگذار در تغییر ذائقه‌های هویتی، از بروز مشکلات اجتماعی برآمده از این تغییر سلاقی جلوگیری گردد.

-بایرودی، اسماعیل، کریمیان، علیرضا (۱۳۹۳). جهانی شدن فرهنگ و تأثیر آن بر هویت ملی ایران، پژوهشنامه روابط بین‌الملل، ۱۰۱-۷۷.

چرایی تغییر هویتی جوانان در این دو دوره خارج از محدوده‌ی تحقیق می‌باشد و نیاز به تحقیق گسترده‌ی دیگری است، اما باید توجه داشت تاووم بلند مدت فاصله‌یابی هویتی میان هویت‌های تبیین شده حاکمیت و هویت‌های اکثریت‌آحاد جامعه می‌تواند تهدیدی برای مشروعیت زدایی حاکمیت در جامعه باشد. البته نتایج به دست آمده هیچ‌گاه نمی‌تواند قطعیت کامل داشته باشد چرا که در این تحقیق متغیرهای وابسته و مزاحمی نیز وجود دارند که نتایج تحقیق را دچار خلل می‌نمایند. از جمله اینکه این پژوهش در زمانی صورت گرفت که جامعه‌ی ایران در بدترین دوران تحریمی خود قرار داشته و همچنین همه‌گیری جهانی بیماری کرونا و رکود اقتصادی حاصل از این دو مقوله و کم‌رنگ شدن حضور فیزیکی در اماکنی نظیر مساجد و مراکز فرهنگی در چگونگی پاسخ به سوالات می‌تواند تأثیرگذار باشد. همچنین باید گفت که طبق نظر برخی از محققان جامعه‌ی ایرانی یک جامعه‌ی نامتوازن است بدین معنی که؛ برخی از ایرانیان دچار چند شخصیتی در ظهور و بروز هویت‌های خود می‌باشند. به طوری که در دوران جوانی خود هویت‌هایی را از خود بروز می‌دهند، ولی همانان در دوران میانسالی و پیری دارای هویت‌های دیگری هستند. بنابراین نمی‌توان هویت‌های دوران جوانی افراد را به هویت‌های یک فرد در بقیه‌ی طول عمر زندگی او تعمیم داد.

باید پذیرفت که اگر هویت‌های تبلیغی نظام نتواند جایگاه حقیقی خود را باز یابد و هویت جوانان در نسل‌های بعدی از هویت‌های مشروعیت بخش حاکمه، فاصله بیشتری یابد؛ خطرات و موانع

فهرست منابع:

-ابراهیمی، قربانعلی، بهویی گدنه، عباس (۱۳۸۹) بررسی جامعه‌شناختی رابطه‌ی سرمایه‌ی فرهنگی و هویت‌های فردی و جمعی در بین جوانان (مطالعه‌ی موردی شهر بابلسر)، مجله‌ی تخصصی جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال اول: ۳۲-۹

-ابراهیموف، تقی ابوالقاسم اقلی(۱۳۶۰)پیدایش غرب
کمونیست ایران، تهران، نشر گویش.

-خاکی، غلام رضا (۱۳۷۸)روش تحقیق با رویکرد به
پایان نامه نویسی، وزارت فرهنگ و آموزش عالی
، مرکز تحقیقات علمی کشور، تهران، کانون
فرهنگی انتشاراتی درایت.

-سریع القلم محمود (۱۳۸۹) فرهنگ سیاسی ایران،
تهران فروزان روز.

-درفروزو، جیمز(۱۳۷۹).*انقلاب اسلامی از چشم انداز
نظری*، باز، تهران.

-احمدی، بابک (۱۳۷۷) معمای مدرنیته، تهران، نشر
مرکز.

-کاستلز، امانوئل(۱۳۸۰) عصر اطلاعات: اقتصاد
جامعه و فرهنگ(قدرت هویت)تهران، طرح نو.

-باقی، عمادالدین(۱۳۸۱)تولد یک انقلاب، تهران
، سرایی.

-کیوی، ریمون، وان کامپنهود، لوک (۱۳۷۰)روش
تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه‌ی دکتر عبد
الحسین نیک‌گهر، تهران، فرهنگ معاصر.

-زاهد، سعید(۱۳۸۴)هویت ملی ایرانیان، راهبرد
یاس، سال اول، شماره‌ی چهارم: ۱۳۸، ۱۲۹.

-بشریه، حسین(۱۳۸۱)تحول خود آگاهی ها و هویت
سیاسی در ایران.*فصلنامه‌ی مطالعات
ملی*؛(۱۱)، ۱۱۷-۱۲۷.

-چراغی کوتیانی، اسماعیل (۱۳۹۳) رویارویی ایرانیان
با فیمینیسم از فیمینیسم ایرانی تا فیمینیسم
اسلامی، *مجله‌ی معرفت*، سال بیست و سوم
، شماره‌ی ۱۹۹، ص ۳۱ الی ۴۸

-عیوضی، محمد، جهانبین، فرزاد (۱۳۹۱) روند
دگرگونی ارزشی در ایران پس از انقلاب اسلامی
از ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۸، *فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی
مطالعات انقلاب اسلامی*، شماره‌ی ۲۹: ۲۱۳-۲۴۹

-منصور نژاد، محمد، زمانی محبوب، حبیب (۱۳۹۲)
. نسبت توسعه و عدالت در سه گفتمان
لیبرالیسم، سوسیالیسم، و اسلام، *پژوهشهای
سیاست اسلامی*، سال اول شماره‌ی اول.

-میرساردو، طاهره، کاوسی اسماعیل، ابراهیم زاده
رمضان (۱۳۸۷) بررسی عوامل اجتماعی-فرهنگی
موثر بر بحران هویت جوانان، *پژوهش نامه‌ی
علوم اجتماعی*، سال دوم/شماره‌ی اول /بهار ۸۷
۱۰۰-۷۷

-وکیل ها، سمیرا(۱۳۹۲). تاثیر فضاي مجازي بر
عرصه‌ی هویت فرهنگی، *فصلنامه‌ی مطالعات
جامعه‌شناسی ایران*، سال سوم، شماره‌ی نهم،
تابستان ۱۳۹۲، صفحات ۶۳ تا ۷۵.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی